

Notitie problemen bij steekproef SO covid 16 maanden onderzoek

Reden voor deze notitie:

- Groot aantal ruilingen in steekproef so
 - o Bij de so steekproef voor het covid 16mnd onderzoek zijn 11 van de 30 scholen geruild, oftewel 36,7%. Bij de vso steekproef zijn slechts 2 van de 30 scholen geruild; 6,7%. Deze notitie gaat dan ook alleen over so.
 - o Kennis trekt representatieve steekproeven van voldoende omvang. Om de representativiteit te bewaken is de steekproef in principe definitief, en kan alleen bij wijze van uitzondering (i.e. school opgeheven, zeer ernstige incidenten) een school worden geruild.¹ Vuistregel hierbij is dat zolang de deelnamebereidheid van de originele steekproef boven de 90% is we dit als representatieve steekproef kunnen verantwoorden.² Dat is ruim overschreden bij so.
- Ruilingen bestonden uit convenience sampling
 - o In het geval van ruilingen is het belangrijk dat de representativiteit gewaarborgd blijft.³ Ook dat is in het geval van de so steekproef niet gelukt. Uiteindelijk was er sprake van convenience sampling; alle mogelijke beschikbare scholen die tot het profiel behoorden werden benaderd voor mogelijke deelname.

Waarom ging het mis?

- Doelpopulatie in so is lastig met data te bepalen
 - o In het SO wordt onderwijs gegeven aan erg uiteenlopende groepen leerlingen. De sector heeft vaak de behoefte om een onderzoek uit te zetten onder een beperkter -homogener- deel van de totale so-populatie, omdat anders leerlingen en scholen te veel van elkaar verschillen om goede vergelijkbare informatie op te halen.
 - o In het geval van het covid 16mnd onderzoek zoomen we in op specifieke doelgroepen die het meeste risico lopen om in hun ontwikkeling te worden bedreigd als gevolg van de corona omstandigheden,⁴ dit zijn scholen met "leerlingen met normale intelligentie /geen (zeer ernstige) verstandelijke beperkingen"⁵.
 - o Er is echter weinig data die inzicht geven in wat de doelgroep van een school is. Tot 2014 werd er onderscheid gemaakt tussen cluster 1⁶, cluster 2⁷, cluster 3⁸ en cluster 4⁹. Sinds de wet passend onderwijs (2014) zijn cluster 3 en cluster 4 samengevoegd tot cluster overig, wat zo'n 78% van de so-leerlingen en 94% van de vso-leerlingen omvat.¹⁰ Dit betekent dat we op basis van data geen onderscheid meer kunnen maken tussen de leerlingen uit voormalig cluster 3 en 4.
 - o Bij gebrek aan goede data worden de oude clusterindelingen (van voor 2014) soms nog gebruikt, ook voor steekproeftrekkingen, maar dit is problematisch omdat bekend is dat het karakter van veel scholen veranderd is in de afgelopen jaren.
 - o De wens tot betere data om inzicht te krijgen in de doelgroepen van so-scholen is breed gedragen: dit werd o.a. ook in de Hackaton SO van april 2021 behandeld, maar een oplossing is er nog niet.
 - o Voor de steekproef van het covid 16mnd onderzoek is voor het eerst in steekproeftrekkingen gebruik gemaakt van een maat die afkomstig is uit de prestatie-monitor, en overgeheveld is uit het oude risicomodel. Sinds het wegvallen van de cluster indicatie (3 en 4) hebben we als inspectie twee IQ-groepen geïntroduceerd; scholen waarvan 80% of minder van de uitgestroomde leerlingen een IQ tot 70 heeft (groep 1), en scholen waarvan meer dan 80% van de uitgestroomde leerlingen een IQ tot 70 heeft (groep 2). In dit geval hebben we alleen scholen die behoren tot groep 1 meegenomen. Data over het IQ van

¹ Memo Kwaliteitseisen Stelselonderzoek

² Correspondentie met projectleider Kennis covid 16 maanden onderzoek

³ Memo Kwaliteitseisen Stelselonderzoek

⁴ Projectplan SO Covid 16mnd: <https://proza.ocw.local/otcs/cs.exe/app/nodes/27565011>

⁵ Zie steekproefopdracht: "I:\Kennis\Onderzoek\ALLE basis\Steekproeftrekking\SO\2021\Covid_16mnd\Streekproef SO covid16mnd onderzoek.docx"

⁶ leerlingen met visuele beperkingen

⁷ leerlingen met auditieve beperkingen

⁸ zeer moeilijk lerende kinderen (zmlk), kinderen met ernstige meervoudige beperkingen, kinderen die langdurig ziek zijn en kinderen met fysieke beperkingen

⁹ leerlingen met ernstige gedragsproblemen of psychische problematiek

¹⁰ Technisch Rapport SO SvHO 2021

uitstromende leerlingen werd verkregen door middel van een vragenlijst opbrengsten die jaarlijks wordt uitgezet onder alle SO scholen.

- o Voor vso is gebruik gemaakt van uitstroomprofielen¹¹, dat werkt als een goede maat, maar is niet beschikbaar voor so-leerlingen.
- Omvang van problemen met steekproef pas laat volledig in beeld
 - o Al vrij snel na de steekproeftrekking kwam de eerste melding van de projectleider dat er een school in de steekproef zat waarvan het niet de bedoeling was dat deze in de steekproef zat, omdat er leerlingen op zaten die geen 'normale intelligentie' hebben.
 - o In een vroeg stadium is er reflectie geweest op de steekproef. De verwachting vanuit de sector was toen dat het een incidenteel geval was waar de IQ-maat geen goede indicatie was voor de populatie op de school.
 - o In een later stadium -in sommige gevallen toen de school- of bestuursgesprekken al gevoerd waren- kwamen er meer meldingen over hetzelfde probleem. De projectleider was hier ook verbaasd over. De verwachting was dat inspecteurs op een eerder moment zouden hebben gesignaleerd dat een school niet geschikt was. Volgens de projectleider heeft dit mogelijk drie redenen: a) inspecteurs is op het hart gedrukt om terughoudend te zijn in het indienen van ruilverzoeken; b) medewerkers toezicht en inspecteurs lijken de populatie op hun scholen minder goed te kennen dan verwacht; en c) inspecteurs lijken pas op het laatste moment kennis te nemen van activiteiten die ze in het kader van een themaonderzoek moeten uitvoeren. De noodzaak van een overall check vooraf, bij de start van het onderzoek, lijken ze niet te voelen, als ze daar niet toe worden opgeroepen.
- Gelijktijdige uitvoering andere themaonderzoeken beperkte n steekproef en ruilmogelijkheden
 - o Tot slot speelde ook een ander probleem, parallel aan het covid 16mnd onderzoek werden nog andere onderzoeken uitgevoerd: PEIL burgerschap en de (pilot) monitor Leskwaliteit. Dit heeft drie gevolgen:
 1. Vooraf werden er scholen uitgesloten van doelpopulatie (vijver was klein)
 2. De intensiteit van het toezicht leidde tot weerstand tot deelname van een deel van de resterende scholen
 3. En het zorgde voor zeer beperkte mogelijkheden tot het vinden van ruilscholen: vrijwel elke so-school met een bepaald karakter werd in het voorjaar van 2021 aan één of meerdere onderzoeken onderworpen.

(Mogelijke) vervolgstappen

- Uitzoeken waarom de IQ-maat niet goed werkte voor het uitsluiten van kinderen met een zeer ernstige verstandelijke beperking
 - o Dit moet nog besproken worden met de collega's van het SO-prestatie-monitor-team, want heeft mogelijk ook verdere implicaties voor de bruikbaarheid van deze maat. Een mogelijkheid, maar dit hebben wij niet onderzocht, is dat schoolleiders minder goed zicht op het IQ van kinderen dan wij verwachten, waardoor dit niet accuraat wordt opgehaald in de schoolleidersvragenlijst. Daarnaast zou het kunnen dat de grens van 80% vd leerlingen een IQ onder de 70 niet goed genoeg werkt om leerlingen met ernstige verstandelijke beperkingen te herkennen. Een andere mogelijkheid is dat nog beter nagedacht moet worden over het steekproefkader, is het echt het IQ van leerlingen dat bepaalt of een school wel of niet mee kan doen, of proberen we eigenlijk iets anders te vatten?
- Ontwikkelen van alternatieve maten waarmee de doelgroepen in het so in beeld gebracht kunnen worden
 - o Als we betere data tot onze beschikking hebben om doelgroepen in het SO te herkennen dan wordt het makkelijker om deze gericht op te nemen of buiten te sluiten van een te trekken steekproef
- In grotere mate proberen te voorkomen dat veel themaonderzoeken gericht op dezelfde doelpopulatie parallel lopen
 - o Dit onderzoek liet zien dat het praktisch onwenselijk of zelfs onhaalbaar is om te veel themaonderzoeken gericht op dezelfde doelgroep parallel te laten lopen.

¹¹ Leerlingen in vso hebben één van de drie uitstroomprofielen: vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of dagbesteding. Scholen waar meer dan 15% vd leerlingen in uitstroomprofiel dagbesteding zaten zijn voor het covid 16mnd onderzoek uitgesloten van deelname.